

Expertisegebied

dialyseverpleegkundige

september 2014

v&vn
Beroepsvereniging van zorgprofessionals

Colofon

Samenwerkingspartners bij de totstandkoming
Expertisegebied dialyseverpleegkundige:

- Bestuur V&VN Dialyse & Nefrologie
oktober 2012- oktober 2013
- Docenten aan door het CZO-erkende
verpleegkundige vervolgopleiding
Dialyse Verpleegkundige
- Nellie Kolk V&VN-project V&V 2020
Expertisegebieden

Vormgeving en druk

- Van der Weij Drukkerijen BV Hilversum

september 2014

© V&VN

Het is toegestaan teksten uit deze uitgave over te
nemen, mits de juiste bron is vermeld.

ISBN/EAN 978-90-78995-30-2

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Doelgroepen	5
3. De werkomgeving van de dialyseverpleegkundige	6
4. De uitwerking in CanMEDS-rollen	7
4.1 Rol Zorgverlener	8
4.2 Rol Communicator	10
4.3 Rol Samenwerkingspartner	11
4.4 Rol Reflectieve professional	14
4.5 Rol Gezondheidsbevorderaar	15
4.6 Rol Organisator	17
4.7 Rol Professional en kwaliteitsbevorderaar	18
5. De toekomst	20
Literatuur en afkortingen	21

1. Inleiding

Met het project Verpleegkundigen & Verzorgenden 2020 hebben verpleegkundigen en verzorgenden zich voorbereid op de toekomst. De nieuwe beroepsprofielen, gepresenteerd op 8 maart 2012, zijn voor het eerst in de geschiedenis door de beroepsgroep zelf ontwikkeld. De beroepsprofielen zijn het belangrijkste product uit dit project.

Het Expertisegebied dialyseverpleegkundige, zoals beschreven in dit document, is een bijlage bij het beroepsprofiel van de verpleegkundige. Het Expertisegebied beschrijft de aanvullende, specifieke kennis en vaardigheden die verpleegkundigen in de zorg voor de dialyse – en nefrologiepatiënten nodig hebben.

Aan de inhoud van dit Expertisegebied hebben in 7 rondetafelbijeenkomsten ongeveer 200 dialyseverpleegkundigen en docenten aan diverse CZO-erkende verpleegkundige vervolgopleidingen Dialyse Verpleegkundige meegewerkt. Daarnaast heeft het bestuur van V&VN Dialyse & Nefrologie een belangrijke bijdrage geleverd.

Dit document is bestemd voor dialyseverpleegkundigen zelf, voor docenten, patiënten en voor samenwerkingspartners van de dialyseverpleegkundige op lokaal, regionaal en landelijk niveau.

Daar waar in de tekst zij/haar wordt geschreven kan ook hij/zijn gelezen worden.

2. Doelgroepen

De patiëntenpopulatie van de dialyseverpleegkundige omvat alle patiënten met nieraandoeningen, die al dan niet een vorm van dialyse ondergaan of zich daarop voorbereiden. De patiëntenpopulatie bestaat uit patiënten met veel voorkomende nieraandoeningen en patiënten met zeer specifieke ziektebeelden. Zowel de doelgroep als de behandelmethoden zijn zeer divers. Hoewel de nierfunctievervangende therapieën een hoofdrol vervullen komen ook andere therapieën voor. Zo worden naast dialysetechnieken ook aanverwante filtratietechnieken toegepast door de dialyseverpleegkundige.

De medische en maatschappelijke ontwikkelingen van de afgelopen decennia hebben geleid tot grote veranderingen in de zorgvraag en de patiëntenpopulatie. Dit geldt ook voor het vakgebied van de dialyseverpleegkundige. Mede door de verbetering en verbreding van de medische behandel mogelijkheden leven patiënten steeds langer. Daarbij zijn multipathologie en comorbiditeit steeds meer kenmerkend voor de populatie en ontstaat er meer vraag naar hoogcomplexere zorg. Dit alles brengt o.a. complexe ethische vraagstukken met zich mee, zoals bij voorbeeld het al dan niet voortzetten van behandelingen en vraagstukken rond niertransplantatie.

De dialyseverpleegkundige verricht niet alleen interventies op lichamelijk, emotioneel en sociaal gebied. Zij werkt eveneens aan bescherming, instandhouding en verbetering van de gezondheidstoestand door bijvoorbeeld leefstijladviezen. Hiermee levert zij een belangrijke bijdrage aan het zelfmanagement van de patiënt en zijn naasten. Patiënten komen vaak jarenlang regelmatig in het dialysecentrum. Daarom wordt dit door een aantal patiënten als een verlengstuk van de thuissituatie ervaren en kan het een belangrijke sociale functie hebben. Zowel patiënten en dialyseverpleegkundigen als patiënten onderling kunnen sterke emotionele banden ontwikkelen. Dit vraagt van de verpleegkundige dat zij een goede balans zoekt tussen afstand en nabijheid en dat zij zorgvuldig haar professionele grenzen bewaakt.

Het feit dat de zorgvrager en zijn/haar naasten steeds mondiger en zelfbewuster worden en meer kennis krijgen, heeft eveneens invloed op de rol van de dialyseverpleegkundige. Patiënten willen meer zeggenschap en participatie in de besluitvorming over behandeling en zorg. Hierdoor verandert de rolverdeling tussen dialyseverpleegkundige, arts en patiënt.

Dit alles leidt tot een grote dynamiek in de werkomgeving van de dialyseverpleegkundige. Zowel de patiënt en de professionele omgeving vragen om een deskundige en betrokken zorgverlener en samenwerkingspartner. Dit vereist van de dialyseverpleegkundige een groot scala aan krachtige competenties. Hoogwaardige, specialistische kennis en kunde op het vakgebied dialyse en nefrologie moeten gecombineerd worden met uitstekende communicatieve vaardigheden en met een generalistische blik.

3. Werkomgeving

De zorg van de dialyseverpleegkundige is over het algemeen poliklinisch van aard en wordt in alle settings gegeven: op ziekenhuisafdelingen, in dagbehandeling en op de polikliniek. Hierin zijn landelijke trends en overheidsbeleid meer en meer zichtbaar: Thuisdialyse in diverse ketenzorgconstructies neemt toe en ook dialyse in het verpleeghuis en dialysehotels zijn in opkomst. De dialyseverpleegkundige kan in al deze settings werkzaam zijn. Vaak combineert zij thuiszorg met zorg in de intramurale setting. Het delen en uitwisselen van informatie met de patiënt, zijn naasten en de samenwerkingspartners is een belangrijke voorwaarde om deze processen optimaal te laten verlopen en daarmee een belangrijk onderdeel van het takenpakket van de dialyseverpleegkundige.

De ontwikkelingen op ICT-gebied hebben de werkomgeving en het takenpakket van de dialyseverpleegkundige diepgaand beïnvloed. Niet alleen de behandelmogelijkheden en de kennis- en informatieoverdracht, maar ook patiënteneducatie zijn door de digitale verworvenheden radicaal veranderd.

De dialyseverpleegkundige heeft tal van samenwerkingspartners, zowel intra-, trans- als extramuraal. De belangrijkste worden in hoofdstuk 4.3. uitvoerig beschreven.

4. Uitwerken CanMEDS-rollen

In de Inleiding staat al aangegeven dat het Expertisegebied dialyseverpleegkundige een bijlage is bij het Beroepsprofiel verpleegkundige (Lambregts & Grotendorst, 2012) is. Het Beroepsprofiel beschrijft de elementen van het beroep die voor elke verpleegkundige van toepassing zijn en ook voor de verpleegkundigen die onder een Expertisegebied vallen. Om de verbinding tussen het Beroepsprofiel en het Expertisegebied duidelijk te maken komen de kennis en vaardigheden uit het beroepsprofiel terug in het expertisegebied. Vervolgens worden vanuit deze basis de aanvullende kennis en vaardigheden van de dialyseverpleegkundige beschreven. Dit alles wordt uitgewerkt aan de hand van de CanMEDS-systematiek (Canadian Medical Education Directives for Specialists). Deze systematiek bestaat uit zeven verschillende rollen. De kern van de beroepsuitoefening is de verpleegkundige als zorgverlener. Alle andere rollen zijn ondersteunend voor de rol van zorgverlener. Deze centrale rol geeft richting aan de andere CanMEDS-rollen.

Figuur 1. CanMEDS-systematiek

Leeswijzer

Het Expertisegebied dialyseverpleegkundige is ingedeeld op basis van de 7 CanMEDS-rollen. Per rol wordt eerst een korte beschouwing op deze specifieke rol van de dialyseverpleegkundige beschreven. Vervolgens worden per rol de algemeen geldende kennis en vaardigheden uit het Beroepsprofiel beschreven om de beschrijvingen in de context van dit Expertisegebied te plaatsen. Tenslotte worden per rol de aanvullende kennis en vaardigheden beschreven die een helder beeld geven van hetgeen de dialyseverpleegkundige uniek maakt ten opzichte van andere expertisegebieden. De kennis en vaardigheden uit het Beroepsprofiel vormen samen met de aanvullende beschrijvingen van de dialyseverpleegkundige één geheel. Het bestrijkt het volledige gebied waarin de dialyseverpleegkundige werkzaam is.

4.1 Rol Zorgverlener

De dialyseverpleegkundige kenmerkt zich als een zorgverlener die langdurige zorgrelaties aan kan gaan met patiënten en hun naasten en tegelijkertijd adequaat kan inspelen op acute medische en verpleegkundige problematiek bij nierfunctievervangende therapieën. Ze is in staat om op basis van parameters, zoals labwaarden, vochtbalans en bloeddruk, de behandeling aan te passen en zo nodig samenwerkingspartners in te schakelen. Zij kan interventies uitvoeren ten aanzien van apparatuur, voedings- en leefstijladviezen geven en psychosociale ondersteuning bieden. De focus van de zorgverlening ligt niet alleen op de somatische zorg, maar ook op het psychische, functionele en sociale welbevinden van de patiënt en zijn/haar naasten. Per setting en per zorginstelling zijn er grote verschillen als het gaat om soorten behandelingen, apparatuur en taakhoud van de dialyseverpleegkundige.

Kennis van de verpleegkundige

- Heeft belangrijke basisprincipes uit de anatomie, fysiologie, pathologie en farmacologie paraat.
- Is goed op de hoogte van ontwikkelingspsychologie, levensfasen van de mens, principes van zelfmanagement en copingstijlen.
- Kent de theoretische modellen achter haar activiteiten en interventies.
- Kent de bronnen van het verpleegkundig handelen en de actuele richtlijnen en professionele standaarden.

Aanvullende kennis van de dialyseverpleegkundige

- Heeft kennis over scheikundige en natuurkundige aspecten van dialyse. Kan met deze kennis labwaarden in relatie tot dialysebehandeling lezen en interpreteren.
- Kan vitale en andere fysiologische functies van het lichaam observeren, bewaken en interpreteren en is in staat om de dialysebehandeling daarop afstemmen.
- Heeft specifieke kennis over dieetleer bij dialysebehandeling.
- Heeft kennis over diverse specifieke vormen van behandeling, de indicatie, de contra-indicatie en de wijze van toepassing.
- Heeft kennis over de diverse vormen van vaattoegang, de complicaties en de verzorging.
- Heeft kennis over de technische aspecten van de dialysebehandeling en kent de toepassingen en de werking van de op de afdeling voorkomende dialysemachines en kan deze bedienen.
- Heeft kennis over dialysegerelateerd onderzoek dat de patiënt moet ondergaan.
- Kan zelfstandig een acute situatie inschatten en passende interventies inzetten.
- Heeft kennis van alle aspecten van nierfunctievervangende therapieën en kan patiënten en familie hierin begeleiden, coachen en instructie/training geven.
- Kent de problematiek van (dreigend) chronisch nierfalen en de consequenties voor het leven van de patiënt, kent de bijkomende rouwprocessen hierbij en kan deze adequaat begeleiden.
- Heeft kennis over de nieuwe behandel- en toepassingsmogelijkheden.
- Heeft kennis over het proces van voorbereiding van niertransplantatie, begeleiding, voorlichting en onderzoeken.
- Heeft kennis van de specifieke doelgroepen zoals die op de dialyseafdeling kunnen voorkomen.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Kan informatie verzamelen op diverse manieren, deze informatie analyseren en interpreteren.
- Is in staat om op basis van klinisch redeneren de verpleegkundige zorg vast te stellen, gericht op het handhaven of (opnieuw) verwerven van het zelfmanagement van de patiënt en diens naasten.
- Kan risico's inschatten, problemen vroegtijdig signaleren, interventies kiezen en uitvoeren, het verloop monitoren en de resultaten evalueren bij zorgproblemen in de vier gebieden van het menselijk functioneren, nl op fysiologisch, psychisch, emotioneel en sociaal gebied.
- Is in staat te werken volgens richtlijnen en daar beargumenteerd vanaf te wijken als de situatie of eigen professionele of morele afwegingen daartoe aanleiding geven.
- Kan de patiënt ondersteunen bij persoonlijke verzorging en deze waar nodig overnemen, kan zo nodig familie bij de zorg betrekken en zorgen dat deze participeert in de zorg.
- Kan alle voorbehouden en risicovolle handelingen uitvoeren, met inachtneming van de eigen (wettelijke) bevoegdheid en bekwaamheid.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de dialyseverpleegkundige

- Kan de bijzondere behandelingen:
 - Predialyse
 - Hemodialyse
 - Peritoneaal Dialyse
 - Voorbereiding niertransplantatie
 - Filtratietechnieken
 - Hemoperfusie
 - Plasmafiltratie en plasmaferesevolgens de richtlijnen uitvoeren, kent de werking en de complicaties en weet hoe te handelen als deze zich voordoen.
- Kan complexe zorg verlenen aan dialysepatiënten.
- Kan patiënt en zijn/haar naasten educatie geven, voorlichten en coachen bij de voorkomende nierfunctievervangende behandelingen.
- Kan klinisch redeneren in acute en in chronische situaties.

4.2 Rol Communicator

De communicatie van de dialyseverpleegkundige met de zorgvrager speelt zich doorgaans af binnen langdurige relaties met patiënten en zijn/haar naasten. Patiënten komen vaak jarenlang op een dialyseafdeling en verpleegkundigen kunnen door patiënten ervaren worden als een onderdeel van hun persoonlijke leven, als "deel van de familie". Het is van groot belang dat verpleegkundigen hierin hun grenzen bewaken en een optimale balans vinden tussen professionele afstand en nabijheid.

Ook is de dialyseverpleegkundige bij uitstek de zorgprofessional die patiënt en zijn/haar naasten faciliteert in het zelfmanagement en de zelfstandigheid bij de dialysebehandeling, zoals die meer en meer van

de patiënt gevraagd en door de patiënt gewenst wordt. Patiënteneducatie, coaching en instructie van technische en praktische processen met betrekking tot de dialysebehandeling vormen hierin een belangrijk aspect. Ook heeft de verpleegkundige een belangrijk aandeel in de besluitvorming rond starten en stoppen met behandeling, soorten behandeling en tevens in de voorbereiding van niertransplantaties.

Kennis van de verpleegkundige

- Heeft kennis van communicatieniveaus (inhoud, procedure, proces).
- Kent de belangrijkste gesprekstechnieken.
- Kent verschillende manieren van gedragsbeïnvloeding en versterking van de positie van de patiënt.
- Is op de hoogte van de nieuwste toepassingen van ICT.

Aanvullende kennis van de dialyseverpleegkundige

- Heeft kennis over gesprekstechnieken voor het geven van voorlichting en instructie en het ondersteunen van therapietrouw.
- Heeft kennis omtrent hulpmiddelen in de communicatie naar de patiënt en zijn/haar naasten.
- Kent de verschillen tussen dialysegerelateerde en niet-dialysegerelateerde problematiek.
- Kan in haar communicatie aansluiten bij de leefwereld en de ontwikkeling van de patiënt.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Kan communiceren op inhouds-, procedure- en procesniveau en soepel schakelen tussen deze niveaus.
- Kan gesprekstechnieken toepassen, passend bij de patiënt en het niveau van communicatie: luisteren, vragen stellen, samenvatten en parafraseren, spiegelen en gevoelsreflecties geven.
- Kan uitstekend formuleren, mondeling en schriftelijk, vaktaal in gewone mensentaal omzetten.
- Kan adviezen geven, de patiënt instrueren en motiveren en informatie doseren afgestemd op de patiënt.
- Kan op gelijkwaardig niveau met andere zorgprofessionals communiceren.
- Past vakinhoudelijke deskundigheid toe in combinatie met begeleidingsvaardigheden als luisteren, observeren, stimuleren, motiveren, feedback geven, weerstanden herkennen en productief maken.
- Kan feedback geven en ontvangen.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de dialyseverpleegkundige

- Kan de technieken van motiverende gespreksvoering toepassen.
- Kan het niveau van zelfmanagement inschatten en daar de voorlichting op afstemmen.
- Kan de patiënt en zijn/haar naasten begeleiden bij het inpassen van de dialysebehandeling in het dagelijks leven.
- Kan in elke fase patiënten van verschillende ontwikkelingsniveaus en leeftijdsgroepen en naasten ondersteunen in besluitvormingsprocessen rond starten, wijzigen, voorzetten en stoppen van behandeling.

- Is in staat om de patiënt en familie te begeleiden en te ondersteunen na een slechtnieuwsgesprek.
- Kan omgaan met een eisende patiënt en naasten en met (verbale) agressie van patiënten en hun naasten.
- Heeft hierbij oog voor de veiligheid van andere patiënten en professionals op de afdeling.
- Kan in het multidisciplinair team om de patiënt heen de voorkomende vraagstukken bespreken en is in staat om hierbij verschillen in visie, cultuur en opvattingen binnen het team en tussen team en patiënt te hanteren.
- Kan op adequate wijze omgaan met de invloed van de media en de rol van het internet.
- Kan omgaan met de mondige en veeleisende zorgvrager en draagt daarbij zorg voor passende afwegingen bij de behandelwijze en de zorg.
- Kan de relaties tussen patiënten onderling op betrokken en professionele wijze observeren en ondersteunen.

4.3 Rol Samenwerkingspartner

De dialyseverpleegkundige heeft een generalistische blik en overziet de gehele zorgketen en alle mogelijkheden. Zij is de spil van de zorg en heeft overzicht over het totale verpleegkundige proces en bewaakt hierin op onafhankelijke, effectieve en efficiënte wijze de coördinatie en continuïteit. Vanuit haar regiefunctie schakelt zij tussen patiënt, zijn/haar naasten en de diverse samenwerkingspartners en verwijst zo nodig. Zij heeft kennis over zowel de eigen instelling als over andere (zorg)instellingen. Ook onderhoudt zij waar nodig contacten met farmaceutische bedrijven als het gaat om informatie en scholing om te komen tot een optimale behandeling van de patiënt. De belangrijkste samenwerkingspartners zijn:

- patiënt
- familie en andere mantelzorgers
- artsen en coassistenten, met name nefrologen
- verpleegkundigen en verzorgenden in de eigen instelling zoals
 - o transplantatieverpleegkundigen
 - o IC-verpleegkundigen,
- verpleegkundigen werkzaam bij de ketenpartners, zoals
 - o thuisdialysecentra
 - o verpleeghuizen
 - o dialysehotels
- fysiotherapeuten
- maatschappelijk werkers
- dialyse-technici
- laboranten
- apotheken
- diëtisten en
- eerste lijninstellingen.

Kennis van de verpleegkundige

- Heeft een visie op samenwerken, kent actuele standaarden en handreikingen daarin.
- Heeft kennis van samenwerkingsprocessen, zoals groeps- en teamvorming, teamrollen, groepsdynamica en geven en ontvangen van feedback.
- Heeft kennis van de samenwerkingspartners (hun rollen, deskundigheid en bevoegdheden).
- Is op de hoogte van ketenprocessen en de organisatie van de zorg in de eigen regio.
- Is bekend met (potentiële) samenwerkingspartners buiten de zorg.
- Heeft kennis van doeltreffende en doelmatige verslaglegging en overdracht, inclusief het gebruik van ICT en wet- en regelgeving in deze.

Aanvullende kennis van de dialyseverpleegkundige

- Kent de sociale omgeving van de dialysepatiënt en haar draagkracht om de zorg op efficiënte en effectieve wijze te laten verlopen.
- Kent de hele keten en alle samenwerkingspartners en mogelijkheden binnen de zorg voor patiënten.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Kan samenwerken met patiënten en hun naasten, hen steunen en waar nodig verwijzen.
- Kan de rol van advocaat van de patiënt op zich nemen.
- Kan in het multidisciplinair overleg de rol van voorzitter op zich nemen en blijk geven van overzicht over het hele zorgproces.
- Kan eenduidig rapporteren volgens vaste structuur.
- Kan haar visie op samenwerken formuleren en naar voren brengen.
- Kan in teams en samenwerkingsprocessen haar bijdrage leveren en zichzelf positioneren en schuwt confrontaties en verschil van mening daarbij niet.
- Kan efficiënt en effectief verslagleggen, overleggen en overdragen vanuit een gelijkwaardige, collegiale en open houding. Zowel in relatie tot de patiënt en diens naasten, binnen het eigen verpleegkundig team, in het multidisciplinaire team als met andere samenwerkingspartners.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de dialyseverpleegkundige

- Is in staat om in verschillende situaties (stabiel/spoedeisend) te schakelen tussen de verschillende samenwerkingspartners om de zorg te kunnen continueren.
- Is in staat triage uit te voeren, prioriteiten te stellen en zorg over te dragen of over te nemen naar/ van andere afdelingen of (zorg)instellingen.
- Is in staat om binnen de multidisciplinaire samenwerking de regie over het zorgproces te voeren. Zorgt voor afstemming tussen de verschillende disciplines, zowel intra- als extramurale disciplines om de zorg te continueren.
- Kan effectief consultatie geven aan andere zorgverleners ten behoeve van de dialysepatiënt.
- Kan optimaal communiceren en samenwerken in crisissituaties, zowel met de patiënt, de familie als met de samenwerkingspartners in de zorginstelling.
- Kan verschillen tussen dialysegerelateerde en niet-dialysegerelateerde problematiek hanteren en adequaat doorverwijzen.

4.4 Rol Reflectieve professional

De toenemende medische mogelijkheden binnen de zorg voor dialyse- en nefrologiepatiënten hebben onder meer tot gevolg dat in het vakgebied van de dialyseverpleegkundige steeds vaker ethische vraagstukken aan de orde zijn. In elk stadium kunnen deze vraagstukken zich voordoen: zowel bij het starten, doorgaan als bij het stoppen met de behandeling en als bij de besluitvorming rond transplantatie. De verpleegkundige heeft hierbij een onafhankelijke rol en zorgt er in de communicatie en besluitvorming voor dat de stem van de patiënt gehoord wordt en de belangen en visie van de patiënt optimaal worden meegewogen. Daarnaast brengt zij kennis en kunde naar voren, gebaseerd op de laatste Evidence Based Practice binnen haar eigen vakgebied.

De dialyseverpleegkundige denkt kritisch na over het eigen handelen en dat van collega's. Zij is in staat om weloverwogen af te wijken van protocollen en richtlijnen. Zij kijkt kritisch naar de wijze waarop de patiënt behandeld wordt en is in staat om het gesprek over een behandeling aan te gaan met de arts en met de collega's.

Kennis van de verpleegkundige

- Heeft kennis van actuele thema's en ontwikkelingen in het eigen vakgebied.
- Kent de eigen waarden en normen en die van de beroepsgroep, zoals de Beroepscode Verpleegkundigen & Verzorgenden.
- Kent de grenzen van het persoonlijke en professionele handelen en verantwoordelijkheid.
- Is op de hoogte van toepassingen op het gebied van kennisontwikkeling en –delen.
- Kent de principes van reflectieve praktijkvoering.
- Heeft kennis van levensbeschouwelijke en religieuze opvattingen en stromingen.
- Heeft kennis van de moreel-ethische context van de zorgverlening.

Aanvullende kennis van de dialyseverpleegkundige

- Heeft kennis van de ethische afwegingen rond stoppen/starten met dialyseren, zowel bij patiënten, familie als bij artsen en andere disciplines.
- Heeft kennis over de ethische afwegingen rond behandelingen en de culturele en religieuze achtergronden die hierbij een rol kunnen spelen.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Houdt vakliteratuur bij en weet informatie op internet op te zoeken.
- Kan participeren in (praktijk)onderzoek.
- Kan het eigen functioneren waarderen en kritisch benaderen; durft ergens op terug te komen.
- Kan feedback van collega's en leidinggevenden ontvangen en integreren in haar handelen.
- Kan collega's en studenten feedback geven op hun handelen en professioneel gedrag.
- Kan omgaan met ethische vraagstukken en zingevingsvraagstukken van patiënten.
- Kan patiënten en diens naasten ondersteunen bij het nemen van beslissingen over de behandeling, het al dan niet voortzetten van een behandeling en het levenseinde.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de dialyseverpleegkundige

- Kan een bijdrage leveren aan de ethische besluitvormingsprocessen rond het starten en stoppen van behandelingen en zorgt daarbij dat de stem van patiënt en zijn/haar naasten en haar eigen professionele overwegingen in de communicatie naar voren komen.
- Kan weloverwogen het niet-starten of stoppen van de dialysebehandeling bespreekbaar maken bij patiënt, zijn/haar naasten en andere professionals.

4.5 Rol Gezondheidsbevorderaar

De medische en technologische ontwikkelingen binnen het veld van dialyse en nefrologie hebben tot gevolg dat de mogelijkheden tot dialyse buiten het ziekenhuis, thuisdialyse en zelfmanagement enorm zijn toegenomen, met name als het gaat om de niet-complexe vormen van dialyse en niet-complexe patiënten en patiëntsystemen. Omdat er een breed scala aan behandelingsmogelijkheden is, kan de kwaliteit van leven steeds meer meegewogen worden in de keuze voor een bepaalde behandeling. De dialysebehandeling wordt gezien als een "life event" en dient zoveel mogelijk te worden ingebed in het dagelijks leven. De dialyseverpleegkundige ondersteunt hierbij de patiënt op vele manieren: meedenken bij het keuzeprocess, informatie zoeken, inbedding van de behandeling in het dagelijks leven en het geven van educatie aan zowel de patiënt als zijn omgeving. Op deze wijze is de dialyseverpleegkundige in staat het zelfmanagement van de zorgvragers te bevorderen.

Ook draagt de dialyseverpleegkundige optimaal bij aan preventie van fysieke achteruitgang van de patiënt door het geven van leefstijladviezen op het gebied van voeding, medicatie, vocht, beweging en dagritme.

Kennis van de verpleegkundige

- Heeft kennis van preventie en gezondheidsvoorlichting, gezondheids- en gedragsdeterminanten.
- Heeft kennis van de principes van zelfmanagement, leefstijlen, gedrag en manieren van gedragsbeïnvloeding en het leveren van zorg op maat.
- Is bekend met manieren waarop gezond gedrag gestimuleerd kan worden.
- Is op de hoogte van culturen en cultuurgebonden opvattingen van gezondheid en cultuurgebonden gezondheidsproblemen.

Aanvullende kennis van de dialyseverpleegkundige

- Heeft kennis van epidemiologie van het vakgebied dialyse.
- Heeft kennis over specifieke aspecten van therapietrouw en het bevorderen daarvan bij dialyse en predialyse.
- Heeft kennis over alle behandelingsmogelijkheden met betrekking tot nieraandoeningen, zowel intra-, semi- als extramuraal.
- Is op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van dialysebehandeling en kent de afwegingen ten aanzien van kwaliteit van leven.
- Heeft kennis over elementen van leefstijl bij nierziekten en dialysebehandeling, zoals voeding, vocht, beweging en alcoholgebruik.

- Heeft kennis over de risico's van medicatie-intoxicatie.
- Heeft kennis over vroege signalen van fysieke achteruitgang bij nierfalen.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Kan gegevens verzamelen in brede context.
- Is in staat het sociale netwerk rond een patiënt te versterken.
- Kan meedenken met beleidsmakers en voorstellen doen voor noodzakelijke programma's.
- Kan participeren in collectieve / groepsgerichte preventie.

Aanvullende vaardigheden en attitude dialyseverpleegkundige

- Gaat bij het participeren bij de behandeling van de patiënt of zijn/haar naasten, uit van hun mogelijkheden, geeft ondersteuning waar dat nodig is en neemt zorg over indien de zorgsituatie dit vraagt.
- Kan de patiënt en zijn/haar naasten ondersteunen en stimuleren tot zelfmanagement en eigen belangenbehartiging.
- Kan de patiënt en familie ondersteunen, voorlichten en coachen om te komen tot optimale therapietrouw.
- Kan vroege signalen van nierfalen tijdig communiceren met patiënt en familie.
- Kan de financieel-economische situatie van patiënt bespreekbaar maken, hem/haar ondersteunen bij problemen op dit gebied en/of adequaat verwijzen.

4.6 Rol Organisator

De afdeling waar de dialyseverpleegkundige werkt heeft als belangrijk kenmerk dat de medische technische apparatuur en huiselijkheid naast elkaar een grote plaats innemen. Dit wordt veroorzaakt door de langdurige, intensieve behandelingen en de jarenlange relaties die ontstaan tussen patiënten en professionals en patiënten onderling. Dit vraagt van de dialyseverpleegkundige specifieke organisatorische en communicatieve vaardigheden. De verpleegkundige is de spin in het web als het gaat om de zorg voor de patiënt. Zij heeft een autonome rol en dient een gevoel van eigenaarschap van de te verlenen zorg te ervaren. Zij zorgt voor een goed therapeutische klimaat. De dialyse- verpleegkundige heeft inzicht in de wijze waarop de zorg gefinancierd wordt en begrijpt en overziet financieel-economische en bedrijfsmatige belangen die bij de patiëntenzorg spelen. Met deze kennis kan zij bijdragen aan besluitvorming in de dagelijkse praktijk om op verantwoorde wijze te komen tot kwalitatief goede en betaalbare zorg.

Kennis van de verpleegkundige

- Kent verschillende organisatievormen en principes uit de organisatiekunde.
- Is kostenbewust.
- Heeft kennis van de nieuwste informatie- en communicatietechnologieën.

Aanvullende kennis van de dialyseverpleegkundige

- Kent de gehele keten van organisaties in de dialysezorg.
- Heeft kennis van onderhandelingstechnieken om bij te dragen aan het optimaliseren van de kwaliteit van zorg op de afdeling.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Kan de zorg rondom patiënten, tussen disciplines en organisaties coördineren en de continuïteit van zorg waarborgen. Kan de regiefunctie op zich nemen.
- Gaat op verantwoorde wijze met materialen en middelen om.
- Hanteert de (gedrags)regels en protocollen die horen bij de functionele verantwoordelijkheid.
- Is vaardig op het gebied van ICT.
- Levert een bijdrage aan de patiëntveiligheid en het werkklimaat binnen de organisatie.
- Is in staat leiderschap te tonen om een zo hoog mogelijke kwaliteit van zorg te kunnen leveren waarbij de veiligheid van patiënten optimaal gewaarborgd en bewaakt wordt.
- Is in staat een overzicht te krijgen over de afdeling om de zorg goed te kunnen plannen, hierbij worden een balans gezocht tussen organisatorische, behandeltechnische eisen en de persoonlijke wensen van de patiënt.

Aanvullende vaardigheden en attitude van de dialyseverpleegkundige

- Is in staat om de transfer van zorg in het ziekenhuis en zorg in andere instellingen, thuis of vakantieadres en vice versa optimaal voor te bereiden en te ondersteunen en overziet hierbij de implicaties voor dialysebehandeling, apparatuur, de organisatie en de kwaliteit van leven.
- Is in staat om volgens de strakke planning te werken die de dialyseafdeling vraagt.

4.7 Rol Professional en kwaliteitsbevorderaar

De dialyseverpleegkundige is, net zoals elke verpleegkundige, verantwoordelijk voor haar eigen beroepsuitoefening en de daarbij horende beroepsontwikkeling. Professioneel gedrag is leidend voor de attitude van de dialyseverpleegkundige en bepalend voor toekomstige ontwikkeling van de kwaliteit en de veiligheid van zorg voor de dialysepatiënt. De dialyseverpleegkundige levert hierin een bijdrage door deel te nemen aan deskundigheidbevorderende activiteiten en visitatie. Zij volgt de ontwikkelingen binnen haar vakgebied op een positief-kritische wijze.

Kennis van de verpleegkundige

- Kent de wet- en regelgeving die van toepassing is op de verpleegkundige beroepsuitoefening en de context waarin zij werkzaam is.
- Heeft kennis van de principes van Evidence Based Practice.
- Heeft elementaire kennis van methoden van onderzoek.
- Heeft kennis van monitoring van resultaten van zorg.
- Heeft kennis van actuele richtlijnen.
- Heeft kennis van kwaliteitskaders en professioneel en persoonlijk leiderschap.

Aanvullende kennis dialyseverpleegkundige

- Kent de protocollen en richtlijnen op het gebied van dialyse en nefrologie, zowel van de beroepsgroep als binnen de zorginstelling.
- Heeft kennis over het ontwikkelen verpleegkundige indicatoren op het gebied van dialyse.
- Is op de hoogte van de kwaliteitsinstrumenten, zoals die in de werkomgeving worden ingezet.

Vaardigheden en attitude van de verpleegkundige

- Kan haar visie op kwaliteit van zorg in begrijpelijke bewoordingen naar voren brengen.
- Houdt zich als lid van de beroepsgroep aan de verpleegkundige beroepscode en de regels uit de organisatie en wetgeving.
- Kan omgaan met spanningsvelden, zoals zakelijkheid-betrokkenheid en afstand-nabijheid.
- Is een trotse en zelfbewuste beroepsbeoefenaar, ambassadeur van het vak.

Aanvullende vaardigheden en attitude dialyseverpleegkundige

- Kan als dialyseverpleegkundige overstijgend denken over het primaire zorgproces en op proactieve wijze meewerken aan verbeteren aan de kwaliteit van zorg.
- Houdt ontwikkelingen bij op het gebied van dialyse en nefrologie door deskundigheidsbevordering.
- Voldoet aan de beroepsnorm uit het Kwaliteitsregister Verpleegkundigen & Verzorgenden met daarin het deskundigheidsgebied Dialyse en nefrologie, voor deskundigheidsbevorderende activiteiten: 184 uur over een periode van 5 jaar in de breedte van alle CANMEDS-rollen.
- Kan scholing, training en coaching geven aan collega vakgenoten en andere disciplines, zoals coassistenten, zowel binnen de eigen zorginstelling als in andere organisaties zoals thuiszorg en verpleeghuizen.
- Kan een bijdrage leveren aan wetenschappelijk onderzoek.
- Is in staat om kleine onderzoeken rond de patiënt of op afdelingsniveau uit te voeren.
- Is in staat om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en herziening van protocollen, richtlijnen en procedures.
- Kan vakinhoudelijke bijeenkomsten en werkgroepen op centrumniveau leiden en ondersteunen.
- Kan studenten in opleiding tot dialyseverpleegkundige coachen en begeleiden en hierbij een optimaal leerklimaat realiseren.

5. De toekomst

In de komende jaren worden de rollen en taken van de dialyseverpleegkundige op de eerste plaats sterk beïnvloed door de actuele maatschappelijke ontwikkelingen. De opnames van dialysepatiënten in het ziekenhuis worden steeds korter en complexer van aard. De zorg en behandeling van de dialysepatiënt vindt meer en meer in de thuissituatie plaats. Ook wordt steeds meer participatie van de patiënt zelf en zijn naasten verwacht. De dialyseverpleegkundige beweegt mee in deze ontwikkelingen.

Daarnaast hebben de medische en technologische ontwikkelingen binnen de dialysezorg tal van gevolgen. Meer en meer patiënten ondergaan een niertransplantatie. Dit proces vraagt intensieve ondersteuning vanuit de dialyseverpleegkundige. De technologische ontwikkelingen zoals draagbare apparatuur en ICT hebben eveneens grote gevolgen voor de complexiteit en de kwaliteit van de behandeling.

Al deze ontwikkelingen zijn een uitdaging voor de dialyseverpleegkundige. Zij blijft bij in de ontwikkeling van kennis en kunde en ondersteunt hiermee de patiënt en zijn/haar naasten én de collega's-verpleegkundigen.

Literatuur

Lambregts, J., Grotendorst, A. (2012). *Leren van de toekomst*. Utrecht: V&VN.

Regeling CZO Ziekenhuisopleidingen Deskundigheidsgebieden en Eindtermen. Utrecht 2007.

Afkortingen

CanMEDS	Canadian Medical Education Directives for Specialists
CZO	College Ziekenhuis Opleidingen
EBP	Evidence Based Practice
ICT	Informatie- en CommunicatieTechnologie
V&VN	Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland

September 2014

© V&VN

Het is toegestaan teksten uit deze uitgave
over te nemen, mits de juiste bron vermeld is.

ISBN/EAN: 978-90-78995-30-2